

V zajetí umění: rozhovor s restaurátorkou Věrou Sejkorovou Kašparovou

28.8.2025 - Zuzana Paulusová | Univerzita Pardubice

Jako malá splývala s obrazy v kostele a už v páté třídě chtěla studovat Fakultu restaurování. Dnes na ní Věra Sejkorová Kašparová vyučuje, samozřejmě také restauruje a celý její život se točí kolem umění. Tak, jak si už v dětství přála.

Do jakého uměleckého období byste se chtěla podívat?

Mám velmi ráda baroko a specializuji se na něj i profesně, takže nejspíš sem. Ale jen tak na den, nasát atmosféru. Jsem ráda za to, kde a kdy žiji.

Čím vás okouzlo?

Jednoznačně svou ikonografií. Baví mě zkoumat smysl a význam daného uměleckého díla, poznávat, kdo, proč a jak je vyobrazen, vše má totiž svůj význam. Ikonografické programy konkrétních památek mě zajímají především v sakrálním prostředí.

Jak jste se k umění dostala?

Pocházím z věřící rodiny a jako malá jsem s rodiči chodila každou neděli do kostela na bohoslužbu, kde jsem si prohlížela obrazy. Obklopovaly mě a já měla pocit, že jsem doslova jejich součástí. Moji prapředci navíc postavili kapli v malé obci Vlčkov a starali se o ni, takže mám pocit, že jsem jím celý život neustále obklopena. Zároveň mám úctu k počínům předků, které bychom měli poznávat, vážit si jich a zachovávat je pro další generace.

Ovlivnilo výběr vašeho povolání i město Litomyšl?

Dá se říct, že jo. Litomyšl mám velmi ráda. Pocházím z nedaleké vesnice, ale v Litomyšli se od dětství pohybuji téměř denně. Ovlivnili mě ale především lidé, se kterými jsem se tam postupně setkávala. Už moje učitelka ve výtvarném studiu mi říkala, že mám v sobě neobvyklou pečlivost. Chtěla jsem být taky malířkou a okolo umění se točit. Od páté třídy jsem věděla, že chci studovat Fakultu restaurování. Tam jsem potkala Jiřího Kašeho, který stál u zrodu naší fakulty, a ten mě neustále nabádal, ať dějiny umění rozhodně vystuduji, abych oba obory mohla propojit. A tak jsem na magisterském stupni vedle restaurování studovala souběžně ještě dějiny křesťanského umění na Katolické teologické fakultě v Praze.

Jdete na fakultě v jeho stopách?

Snažím se, byl mi velkým vzorem. Na fakultě učím moje milované baroko, malířství a křesťanskou ikonografii coby výklad sakrálního umění a jeho atributů. Restaurování a dějiny umění se skvěle doplňují. A kolegové historici umění mě upozorňují na to, že se na umělecká díla dívám jinak, že dokážu hned rozpoznat použitou techniku, což prý u historiků nemusí být samozřejmostí. Sama u sebe nic mimořádného nevidím, ale zřejmě to souvisí s výtvarnou průpravou.

Chodí si k vám pro radu?

Chodí. Každý se může při hledání informací o díle dostat do slepé uličky. Zasadit ho do kontextu doby je z hlediska další práce hrozně důležité, a ne vždycky je tento proces snadný. Můžu jim

poskytnout nový pohled nebo pomoci s výzkumem. Mezioborová spolupráce je zásadní.

Jak se na díla díváte?

Všímám si především detailů, které mě postupně vedou k dalšímu poznání. Vždycky je v nich hlubší smysl, a mnohdy dokonce ukrývají příběh. Dost často odkazují nejen na světece, ale jsou tam další výklady – kdo nechal obraz vymalovat, kde se tam ten světec vzal, jak to souvisí se zasvěcením kostela, často to bývá propojené i s donátorem, který se na obraz nechal vymalovat například v podobě kryptoportrétu a takových odkazů tam může být celá řada. Je to taková detektivní práce.

Jaký příběh jste například vyčetla?

Při archivní práci se může podařit objevit informace například o autorovi díla jako třeba u autora výmalby kostela, která je v literatuře připisována jinému malíři. Nebo dohledat bozzeto (náčrt) oltářního obrazu k hlavnímu oltáři v kostele v Uhříněvsi od pozdně barokního malíře Jana Petra Molitora, které se dnes nachází zřejmě v Polsku v soukromé sbírce.

Když si obrazy v kostele prohlížíte dnes, přemýšlíte o tom, že by si zasloužily zrestaurovat?

K takovému hodnocení sklouzávám často. Svou prací jsem tak trochu postižená a hledám defekty. Vím, na co mám koukat, tak na to koukám (smích). Pohledem z boku zjistím, jestli jsou na obrazu nějaké retuše. Nebo si řeknu, že tohle není udělané zrovna dobře a mělo by to projít dalším zásahem.

Učíte číst v dílech i studenty?

Vedu je k tomu, aby si všímali právě detailů a zaměřili se na ně. Mohou jim v mnohém ulehčit práci a nabídnout nové výklady. Mě samotnou to hrozně baví a detailů si všímám nejen při práci, ale i když jedeme s rodinou třeba na výlet. „Maminko, kolik kostelů dneska bude?“ ptají se mě moje děti a po výletech mi zase hlásí, že v zámecké kapli viděly křížovou klenbu a že tam měli interiér barevně sladěný (smích).

Odkud se k vám díla dostávají?

To je různé. Na fakultě dlouhodobě spolupracujeme s některými institucemi, které nám díla pravidelně dodávají. Například Oblastní archiv v Litoměřicích a Okresní archiv v Mostu, odkud už roky restaurujeme důlní plány na pauzovacím papíru. Dále to jsou galerie, muzea, ale i soukromí zadavatelé a farnosti.

Vyhledávají vás jen kvůli restaurování?

Soukromé osoby se často poptávají, o jaké dílo se jedná a jakou má cenu. Někteří nás vyhledávají sami, a občas se dokonce stane, že potkáme někoho na ulici s tím, že by chtěl zrestaurovat nějaké dílo a třeba se i nakonec na práci domluvíme. Mnohdy ale nemají na restaurování dost prostředků. Někteří se do oprav pustí i sami, třeba když natrou křížek v poli nějakou barvou, což na jednu stranu chápu, protože ho chtějí zachránit, ale paradoxně mu spíš ublíží... Nebo se ptají, jestli jim poradíme, „jak snadno a rychle“ obrazu pomoci, jak ho sami opraví v domácím prostředí, což samozřejmě neradi vidíme.

Berete k restaurování každé dílo?

Hodně si vybíráme. Snažíme se, aby naši studenti přišli do kontaktu s maximem nejrozličnějších technik a uměli je správně použít. Každoročně k nám přicházejí díla třeba z Vlastivědného muzea v Olomouci, které využíváme pro bakalářky i semestrální práce. Tam už přesně vědí, co hledáme

(smích).

A co tedy hledáte?

Dílo, které je „ideálně“ hodně poškozené – a to jak mechanicky, tedy různými škrábanci a šrámy, tak částečně znehodnocené působením nejrůznějších živlů. Každý si představuje, že se obrazy „válí“ na půdě nebo ve sklepech, jsou zaprášené, tak to ale většinou není. Naše nasmlouvané instituce mají i takto poničená díla, jsou sice správně uskladněná, ale v minulosti prošly nějakým negativním působením, a teď jen čekají na správnou chvíli.

Rozhoduje o přijetí díla do ateliéru i to, kam se bude následně vracet?

Určitě ano. S díly mají jejich majitelé většinou nějaký záměr. Plánují je třeba vystavit ve zrekonstruovaných místnostech zámků, faráři je často chtějí pověsit do kostelů nebo se stávají součástí expozic, některá se vrací zpět do depozitářů v archivech. Pokud má být dílo po restaurování vystaveno, musíme už při práci na něm vzít v potaz, kde bude umístěno, podmínky jako teplota, vlhkost i světlo. Tím se nastaví, jak dlouho může být dílo vystaveno. Při naší práci zohledňujeme řadu faktorů. Má-li dílo dále sloužit divákovi v galerii nebo být třeba v sakrálním prostředí a sloužit věřícímu k osobní účtě, snažíme se díla retušovat, aby defekty nerušily. Pro nás jsou však stále rozeznatelné. Jinak ale přistupujeme k artefaktům archivní povahy.

Mají taková díla vypadat jako nová?

Slovo nový není správný výraz. Některé zásahy totiž nemusejí být pro dílo vhodné. Jde spíš o to, aby divák na díle vizuálně a esteticky zásadně nic nerušilo. Je samozřejmé, že návštěvník zámku chce vidět díla krásně opravená a dívat se na obrazy členů šlechtických rodů, představitele církve, na kterých ho nic neruší a nepoutá výrazně jeho pozornost.

Pracovali jste někdy na obraze, který měl malbu rozmazanou nebo úplně vydřenou? Napadá mě slavný obraz Whistlerova matka, který v jednom filmu takto zničil mistr Bean.

Myslíte, že z něj třeba někdo velmi důkladně utíral prach? Ano, i to se bohužel stává... Většinou si s tím umíme poradit, každopádně záleží na míře poškození.

Co s tím tedy uděláte?

Malba se dá vždycky rekonstruovat tím, že ji „domalujete“. Musíte ale postup zkonzultovat s dalšími odborníky i samotným investorem. Nemůžete ale vzít jakoukoliv barvu a pustit se do toho. V díle by to totiž mohlo vyvolat chemické reakce a poškodit ho ještě víc. Je třeba zohlednit techniku a materiálové složení. Umění se v průběhu času liší jak vizuálně, tak skladbou materiálu, který malíři využívali. Odkazovali se na učení starých mistrů, přebírali jejich receptury. I my dnes se stále častěji vracíme k přírodním materiálům.

Dotyčný to ve filmu vyřešil tak, že pravý obraz nahradil plakátem.

Fotoreprodukce je dnes naprosto běžná. Některé instituce takto nahrazují originály, které používají na výstavách, čím dál častěji. A je to i z toho důvodu, aby originály netrpěly právě světlem. Je to takový trend a laik to absolutně nepozná.

Vy to ale poznáte...

Poznám a pak si řeknu, že bych moc ráda viděla originál, prozkoumala ho zblízka a třeba si na něj i sáhla (smích).

Jaká díla se vám dostala do rukou?

Jsou to nejrozličnější betlémy, skici různých malířů, přípravné kresby, maskarní masky, důlní plány, papírový oltář nebo manýristická kresba. Náš obor je opravdu široký, papír je všude okolo nás a používal se v mnoha odvětvích. Některá díla jsou vyrobená z kvalitního ručního papíru, některá z odpadového materiálu nebo jsou vytvořená na tom, co bylo zrovna po ruce, protože se nepředpokládalo, že by se mohla uchovat stovky let. To se týká například přípravných skic a návrhů.

Pracovala jste na nějakém opravdu zajímavém?

Velmi zajímavá byla skica Emila Fily. Byla to kresba uhlím, tedy prašná technika, navíc na balicím papíře, který sám o sobě nemá úplně kvalitní vlastnosti, byl potrháný a náchylný k dalšímu poškození. Byl to docela oříšek, protože kresba byla oboustranná a chtěli jsme prezentovat obě strany. Restaurovala jsem také grafiku od Andrlého. Hodně zajímavé bylo restaurování papírového lidového oltáře z malé kapličky od Železného Brodu. Občas se dokonce během restaurování poštěstí odhalit zajímavé autorství jako třeba v případě obrazu *Portrét dívky*, který restaurovala naše studentka Markéta Svobodová. (*Příběh tohoto obrazu najdete v časopisu MY UPCE číslo 112, dostupném i online – pozn. red.*)

Čeká vás teď nějaká hezká práce?

Věřím a doufám, že se poštěstí a budeme v ateliéru restaurovat soubor nově objevených asi 80 papírových figur spojených se svatojánskou tematikou. Je to něco jako betlém, figury s dřevěnou armaturou, které se každoročně vystavovaly při svatojánských svátcích. Už loni se povedlo zrestaurovat na fakultě tři figury z toho souboru. Zajímavostí je také to, že je to soubor z konce 18. století, takže opravdu něco ojedinělého. Každé dílo je ale zajímavé, pro restaurátora není rozhodující, jak moc známé dílo to je, zda je to lidovka nebo dílo významného autora. Přistupujeme ke všemu se stejnou péčí, aby byl výsledek co nejlepší, a to je nejdůležitější.

Baví vás víc o umění vykládat, nebo ho restaurovat?

To nemůžu jednoznačně říct, baví mě obojí, protože se to skvěle propojuje. Z restaurování mám velký respekt. Jsem ráda, že můžu být díly obklopena každý den, navíc v tak úžasných prostorách Fakulty restaurování. Když na fakultu přijede návštěva nebo o prohlídku projeví zájem veřejnost, ráda se toho ujímám a seznamuji je s tím, co se za dveřmi fakulty nalézá. Na katedře humanitních věd se navíc cítím jako doma.

MgA. Mgr. Věra Sejkorová Kašparová vystudovala Restaurování a konzervace uměleckých děl na papíru a souvisejících materiálech, Restaurování a konzervace děl knižní kultury na Fakultě restaurování a Dějiny křesťanského umění na Katolické teologické fakultě. Od roku 2022 působí na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice jako asistent v Ateliéru restaurování uměleckých děl na papírové a plátěné podložce a od dubna už pouze na Katedře humanitních věd, kde se zabývá křesťanskou ikonografií a barokním uměním v Čechách.

TEXT Zuzana Paulusová : FOTO Archiv Věry Sejkorové Kašparové

Tento text najdete v exkluzivním vydání časopisu Univerzity Pardubice MY UPCE, vydání č. 114, v tištěné i on-line podobě.

<https://www.upce.cz/zajeti-umeni-rozhovor-restauratorkou-verou-sejkorovou-kasparovou>